

Prof. dr hab. Radosław Marzec
Sztuki muzyczne
Dyscyplina artystyczna instrumentalistyka
Akademia Muzyczna im. F. Nowowiejskiego
w Bydgoszczy

Bydgoszcz, 20.06.2019

RECENZJA

Zlecniodawcą recenzji jest Akademia Muzyczna im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu.
Podstawa prawna: Ustawa z dnia 14.03.2003 roku tekst jednolity o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U.z 2016 r ,poz. 882 i 1311) oraz rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 19 stycznia 2018 (Dz. U. z 2018 poz. 261)

Podstawowe dane o kandydacie

Imię: Jakub
Nazwisko: Stefek
Data i miejsce urodzenia 09.08.1991, Szczecin
Obywatelstwo: polskie

W 2010 roku ukończył z wyróżnieniem Salezjańską Szkołę Organową w Szczecinie w klasie organów mgr Anny Kirschke-Valcarcel.

W 2015 roku ukończył z oceną celującą studia gry na organach w Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina w Warszawie w klasie organów profesora Andrzeja Chorościńskiego.

W ramach programu Erasmus studiował również w Kunstuniversitaet Graz w klasie prof. Gunthera Rosta.

W 2011 roku zdobył drugą nagrodę na XXIII Konkursie Muzyki Organowej w Rumii oraz był finalistą VIII Międzynarodowego Konkursu Muzyki Organowej im. J.P. Sweelincka w Gdańsku

Od 2017 roku zatrudniony jest jako asystent w Akademii Sztuk w Szczecinie

Ocena dzieła artystycznego.

Temat pracy:

Twórczość żydowskich kompozytorów muzyki organowej Europy Środkowej w latach 1810 – 1938

Zawartość dzieła artystycznego zatwierdzonego podczas wszczęcia przewodu doktorskiego w dniu 18.12.2018 r. według otrzymanej dokumentacji i przedstawionej koncepcji pracy, dotyczy następującego zestawienia dzieł zarejestrowanych na płycie CD:

1. Louis Lewandowski – Fünf Fest-Präludien op. 37:
 - Andante Maestoso
 - Andante con moto
 - Largo
 - Andantino
 - Andante
2. Arnold Ludwig Mendelssohn – Kol Nidre Hebräische Melodie op. 99a

3. Arno Nadel:
 - Orgelvorspiel für die drei Trauenwochen,
 - Orgelvorspiel für die Hohen Feiertage
4. Julius Chajes – Prayer for organ
5. Abraham Zevi Idelsohn – Synagogue Service for Sabbath Morning in E-flat
 - Prelude
 - Prelude for Silent Devotion
 - Music for Kaddish
 - Postlude
6. Salomon Jadassohn – Fantasie g-moll für Orgel op. 95:
 - Praeludium (kanon)
 - Aria
 - Fuge

Płyta nagrana jest bardzo starannie. Warto na wstępie zauważyć, że zarejestrowana została na organach w kościele parafialnym p.w. św. Bonifacego w Zgorzelcu. Instrument, jak pisze Pan Jakub Stefek jest własnością Parafii p.w. św. Bonifacego w Zgorzelcu (dekanat Zgorzelec, Diecezja Legnicka). Został zbudowany w warsztacie firmy Schlag & Söhne jako opus 908 w 1912 roku dla synagogi w Görlitz. W 1939 roku organy zostały translokowane i przebudowane przez Hermanna Eulego. Znajdują się na emporze umieszczonej w tylnej części kościoła, nad wejściem głównym.

Tak więc mamy oryginalny instrument z początku wieku, czyli znakomicie oddający brzmieniowość wybranej myki, adekwatny do czasu powstania zarejestrowanych kompozycji, a dodatkową wartość stanowi jego przeznaczenie pierwotne, czyli synagoga.

Za taki dobór organów należy pochwalić Doktoranta. Organy nie są rzeczą jasną instrumentem sensu stricto romantycznym, jak wymagałyby tego lata życia niektórych z twórców. Niemniej ich późniejszy charakter, doskonale nawiązujący do barwowości romantycznej, pierwszorzędnie oddaje charakter dzieł.

Organy to instrument pneumatyczny, a jego dokładniejszą charakterystykę odnajdziemy w opisie dzieła muzycznego.

Muzyka zarejestrowana przez pana Stefka to muzyka głębi, nastroju, refleksji. Także żarliwej wiary, mistyki, nieomal pozbawiona elementów wirtuozowskich. Wyjątek stanowią fragmenty środkowe utworu Arno Nadela pt. Orgelvorspiel für die Hohen Feiertage, także kadencja w Prayer for organ Juliusa Chajesa. Niemniej, tak wydawałoby się nieefektywna twórczość, otwiera ogrom możliwości interpretacyjnych. Długie frazy, napięcia harmoniczne, melodyka przedzielana recytatywami, fermaty, kolorystyka definiowana registracją, ale również zmiennością artykulacji, to wszystko stanowi wyzwanie dla wykonawcy. Powiedziałbym nawet, że większe niż dzieła, gdzie błyskotliwość wysuwa się na pierwszy plan. Gęsta narracja, podbudowana często bardzo bogatą fakturą harmoniczną – kontrapunktyczną nie ułatwia zadania.

Kandydat radzi sobie z tym wyzwaniem w sposób bardzo dobry. Wszystko, co wymieniałem powyżej znajduje u Niego właściwe miejsce i czas. Słyszymy bardzo świadome budowanie napięć, przeprowadzanie tematów, ich przetwarzanie, właściwą narrację i doskonałe zrozumienie wykonywanej muzyki.

Jak pisze w swoim opisie: „Żydowska muzyka organowa to w istocie muzyka programowa, co oznacza, że utworom towarzyszy określony tekst modlitwy lub zdarzenie czy zjawisko, do którego ta muzyka nawiązuje.”

Usłyszymy ten oracyjny charakter w każdej z nagranych kompozycji i to uważam za najlepszą rekomendację dzieła artystycznego poświęconego tej niezwyklej twórczości.

Opis dzieła artystycznego.

Pan mgr Jakub Stefek w sposób bardzo uporządkowany hierarchizuje i przedstawia problemy zawarte w opisie pracy. Podając różnorodne cytowania, na bazie których buduje swoje wizje pojęciowe.

Począwszy od charakterystyki organów w synagogach, ich początkach, wprowadzeniu do świątyń, poprzez opis związanej z tym idei reformacji judaizmu aż po życiorysy i krótkie lecz przemyślane analizy nagranych dzieł otrzymujemy bardzo interesujące i w dużym stopniu całościowe kompendium wiedzy.

„Tradycja śpiewu synagogałnego pozostaje najważniejszym punktem odniesienia dla wszelkiej innej żydowskiej muzyki sakralnej, w tym przede wszystkim muzyki organowej. Jej początek jest związany z wprowadzeniem śpiewu wspólnoty wiernych. W początkowej fazie pełniła ona wyłącznie funkcję akompaniamentu służącego utrzymaniu jedności zbiorowego śpiewu. Z czasem tworzone zaczęły być osobne, niewielkie utwory czysto instrumentalne, których przeznaczeniem było wypełnienie muzyką momentu bezgłośnej modlitwy indywidualnej. Były one jednocześnie związane charakterem, stylem i fakturą z poprzedzającymi je lub następującymi po nich śpiewanymi modlitwami. W wyniku ewolucji tych utworów powstały samodzielne kompozycje, zawierające elementy naśladownictwa partii śpiewaczych z jednoczesnym stosowaniem rozbudowanych partii towarzyszących (akompaniujących).”

Powyższa charakterystyka przedstawiona przez Doktoranta daje nam do myślenia, a także potwierdza pewnego rodzaju jedność muzyki sakralnej w ogóle. Wszak owe „niewielkie utwory czysto instrumentalne, których przeznaczeniem było wypełnienie muzyką momentu bezgłośnej modlitwy indywidualnej”, a z których rozwinęły się dzieła organowe większych rozmiarów to nic innego jak wersety (versos, versetti,) istniejące dużo wcześniej w liturgii chrześcijańskiej. Służyły temu samemu celowi.

Poza bardzo dobrą stroną techniczną, redakcyjną, logiczną opisu widać u Kandydata szczere i autentyczne zaangażowanie w problematykę organowej muzyki żydowskiej. Wydaje się On być autentycznym ambasadorem tej twórczości, prób jej wskrzeszenia, kultywowania i propagowania jako wykonawca oraz badacz. Można rzec, że mamy tutaj do czynienia z dziełem kompletnym zarówno od strony rejestracji jak i dogłębnie analitycznego opisu.

Konkluzja

Stwierdzam, iż według oczekiwań formułowanych w wymaganiach art.13 ust.1 Ustawy z dnia 14.03.2003 zarówno dzieło artystyczne pani mgr Jakuba Stefka oraz dołączony opis stanowi oryginalne rozwiązanie problemu artystycznego. Praca ta posiada znaczącą wartość w dziedzinie rozwoju dyscypliny, podejmuje problematykę wykonawczą w sposób oryginalny, oparty na własnych doświadczeniach artystycznych.

Przedstawioną pracę doktorską pana mgr Jakuba Stefka na temat „Twórczość żydowskich kompozytorów muzyki organowej Europy Środkowej w latach 1810 – 1938” z satysfakcją oceniam pozytywnie i przyjmuję oraz wnioskuję o dopuszczenie do publicznej obrony.

Prof. dr hab. Radosław Marzec

